

RAZGLEDI

O TUJEJEZIČNIH USTREZNICAH ZA SLOVENSKA ZEMLJEPISNA IMENA

AVTOR

Sandi Berk

Naziv: univerzitetni diplomirani inženir geodezije

Naslov: Geodetski inštitut Slovenije, Jamova cesta 2, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija

E-pošta: sandi.berk@geod-is.si

Telefon: 01 200 29 36

Faks: 01 425 06 77

UDK: 81'373.21:323.15

COBISS: 1.02

IZVLEČEK

O tujejezičnih ustreznicaх za slovenska zemljepisna imena

Slovenska imena zemljepisnih danosti na slovenskem narodnostnem ozemlju imajo lahko vzporedna tuja imena, podomačenja ali prevode. Na večjezičnih območjih so tudi neslovenska imena lahko avtohtona imena z uradnim statusom. Poreklu imen in vrsti besedil ustrežna naj bi bila tudi uporaba zemljepisnih imen. Obravnavana so imena v jezikih sosednjih držav in še nekaterih pomembnejših jezikih. Prikazane so možnosti tujejezičnih pridevniških izpeljav iz zemljepisnih imen. Navedeni so tudi nekateri primeri poimenovanj po zemljepisnih danostih, predvsem rastlinskega in živalskega sveta. Podana so priporočila za pisanje o slovenskih zemljepisnih danostih v tujih jezikih. Poudarek je predvsem na dilemi, ali uporabiti slovenska ali ustrežna tuja imena.

KLJUČNE BESEDE

avtohtona poselitev, eksonim, endonim, manjšinsko ime, podomačeno ime, slovensko narodnostno ozemlje, uradno ime, zemljepisna danost, zemljepisno ime

ABSTRACT

On foreign language equivalents of Slovene geographical names

Slovene geographical names on Slovene ethnical territory can have parallel foreign names, traditional names or translations. In multilingual areas non-Slovene names can be autochthonous names with official status. Geographical names should be used according to text type and name origin. The paper discusses geographical names as they appear in the languages of the neighbouring countries and some other important languages. It also presents the processes of foreign-language adjective formation derived from Slovene names. Some examples are provided of naming after geographical entities, particularly for flora and fauna. The paper outlines some recommendations of writing about Slovene geographical entities in foreign languages, focusing in particular on the dilemma of using Slovene or corresponding foreign names.

KEY WORDS

autochthonous settlement, endonym, exonym, geographical entity, geographical name, minority name, official name, Slovene ethnical territory, traditional name

Uredništvo je prispevek prejelo 4. junija 2001.

1. Uvod

Omejimo se na prostor naše avtohtone poselitve, torej na slovensko narodnostno ozemlje. Zanimajo nas imena zemljepisnih danosti, ki so drugačna od domačega (slovenskega) imena. Obravnavamo torej tujejezične ustreznice avtohtonih slovenskih zemljepisnih imen. Poreklo tujejezičnih zemljepisnih imen je lahko različno: na dvo- ali večjezičnih območjih so takšna neslovenska imena lahko tudi edina uradna imena. Poreklu ustrežna naj bi bila uporaba tujejezičnih imen, ki je seveda odvisna še od okoliščin sporočanja oziroma od namena, pa tudi od časa, na katerega se nanaša besedilo.

Poleg domačih/avtohtonih imen in tujih/neavtohtonih imen poznamo še sorodna strokovna termina, in sicer endonime in eksonime. Endonimi so zemljepisna imena v jeziku, ki ima na danem območju uradni status, eksonimi pa imena zemljepisnih danosti, ki se nahajajo zunaj območja, kjer ima jezik uradno priznani status, in ki se po obliki razlikujejo od imena v uradnem ali uradnih jezikih (Kadmon 2000). Pojavljajo se predlogi za izenačitev pojmov v smislu: endonim = avtohtono ime, eksonim = neavtohtono ime (Bohác 2000).

V zadnjih letih je bilo pri nas veliko truda vloženega v standardizacijo zemljepisnih imen tudi za zemljepisne danosti zunaj našega narodnostnega ozemlja, torej eksonime. Tako smo dobili standard za imena držav in drugih ozemelj SIST ISO 3166 (Perko 1996). Kasneje je bil pripravljen pregled slovenskih eksonimov (Orožen Adamič 1997), nato pa je bila izvedena še sistemizacija in klasifikacija le-teh in dobili smo imenik tujih imen v slovenskem jeziku (Kladnik 1999), ki podaja tudi stopnjo in način domačenja ter oceno primernosti uporabe teh imen.

Standardi in priporočila za eksonime so že pripravljena tudi za mnoge druge jezike in naše gledanje je tu obrnjeno. Namen prispevka je prikazati pestrost poimenovanj naših zemljepisnih danosti v tujih jezikih in podati nekatera priporočila glede njihove uporabe.

2. Vrste tujejezičnih imen zemljepisnih danosti

Poleg uradnih tujejezičnih imen na dvojezičnih območjih Slovenije in predvsem v zamejstvu nastopajo ta tuja imena v različnih vlogah. Nekatera imena so pomensko nevtralna in primerna za vse rabe, druga nosijo zgodovinski prizvok in jih neradi slišimo, spet tretja so se, in se še danes, uporabljajo predvsem v znanosti.

Pomensko nevtralna in primerna za splošno rabo so običajno podomačenja zemljepisnih imen. Gre za tuja imena naših zemljepisnih danosti, ki so v glavnem nastala v odsotnosti in so torej neavtohtona; običajno izhajajo iz originalnih imenih. Podomačenja so posledica zgodovinskih izročil in predvsem izraz nekakšne domačnosti med narodi. Omejena so na imena držav, morij, prestolnic in večjih mest, večjih pokrajin, gorovij, rek, jezer in drugih pomembnejših zemljepisnih danosti. Število teh podomačenj je v obratnem sorazmerju z oddaljenostjo obravnavane danosti. Zato se tukaj podrobneje posvečamo predvsem jezikom v naši sosesčini, latinščini ter seveda – zaradi večjega dosega le-teh – nekaterim svetovnim jezikom.

Med zemljepalnimi imeni se omejujemo le na pomembnejše danosti, in sicer ime naše države ter imena dežel in pokrajin (horonimi), imena prebivališč, to je naselij, ulic in podobnega (domicilonimi), vodopisna imena (hidronimi), tudi morjepisna (mareonimi) ter goropisna imena (oronimi). Z imeni, ki se nanašajo na prostorsko bolj omejene zemljepisne danosti (mikrotoponimi), kot so na primer ledinska imena, imena poslopij in domačij (domusonimi) in drugimi, se tu ne ukvarjamo.

3. Spol in raba člena

Poleg osnovne oblike je zaradi pravilne uporabe imena potrebno poznati tudi njegov spol in število. V nekaterih jezikih ju opredelimo z rabo spolnika oziroma člena, ki lahko skupaj z obrazilom določa tudi sklon. Člen je lahko sestavni del zemljepisnega imena in ga praviloma pišemo z veliko začetnico

(na primer *Los Angeles, El Dorado, Den Haag, La Habana, Le Havre, Las Vegas*), pogosteje pa člen uporabimo le znotraj besedila in ni del imena, zato ga pišemo z malo začetnico. Najpogosteje pa so imena brez člena. Tako imamo na primer v angleščini: from *El Salvador, from the Netherlands, from Slovenia*.

Včasih členi določajo tudi pomen in je treba biti nanje še posebej pozoren, na primer v nemščini: *die Ostsibirische See* (Vzhodnosibirsko morje), *der Genfer See* (Ženevsko jezero). Iz navedenih razlogov pri zemljepisnih imenih poleg osnovne oblike tu podajamo tudi ustrezni člen, kadar se seveda ime rabi s členom.

4. Tuje ustreznice slovenskih zemljepisnih imen

4.1. Nemščina

Določni člen uporabljamo v nemščini pred imeni rek, morij in gora, pred imeni držav in pokrajin pa le, če so ženskega ali moškega spola ali pa množinska. Seveda so tudi izjeme. Pri imenih pokrajin je včasih glede rabe člena odločilna tudi končnica imena (Grah in Klinar 2000). Tako se z določnim členom rabijo tudi slovenska imena srednjega spola, ki se končujejo na -je (na primer *das Prekmurje*). Ravnamo se po zgledih, katerih raba je ustaljena.

Nemščina je izmed vseh tujih jezikov najbolj bogata z imeni zemljepisnih danosti na slovenskem narodnostnem ozemlju. Razlog je seveda jasen: Slovenija je bila vse do leta 1918 del Avstro-Ogrske monarhije. Nekatera nemška imena so popačenke slovenskih imen (na primer *Zirknitz* za Cerknico), druga so bolj ali manj soznačni prevodi slovenskih imen (na primer *Stein* za Kamnik), spet tretja pa nimajo niti glasovne niti pomenske zveze s slovenskim imenom (na primer *Windisch Landsberg* za Podčetrtek). Večina nemških krajevnih imen je bila uradno zamenjana s slovenskimi ob koncu prve svetovne vojne, nekaj pa tudi še po drugi svetovni vojni, na primer s preimenovanji *Rajhenburg* v Brestanica, *Guştajn* v Ravne na Koroškem in *Marenberg* v Radlje ob Dravi.

Med nekdanje nemške endonime sodi več kot sto krajevnih imen na Kočevskem, na primer *Unterdeutschau* (Nemška Loka), *Reichenau* (Rajhenav), *Altlag* (Stari Log), *Tschermoschnitz* (Črmošnjice) in *Windischdorf* (Slovenska vas). Tam je živela nemška manjšina (Kočevarji), ki so jo italijanske okupacijske oblasti med drugo svetovno vojno izselile (Ferenc 1993).

Poleg imena naše države, ki se v nemščini glasi *Slowenien*, nemška komisija za zemljepisna imena (Spiess 1999) izdvaja za območje naše države še sedem eksonimov, in sicer *der Karst* (Kras), *Istrien* (Istra) in *die Julische Alpen* (Julijske Alpe) oziroma *die Julier* (Julijci) ter krajevna imena *Laibach* (Ljubljana), *Marburg* (Maribor), *Adelsberg* (Postojna) in *Assling* (Jesenice); pri slednjem so tudi že upoštevane spremembe nemškega pravopisa (prej *Aßling*). Omenimo še dve podomačenji v zamejstvu: *Triest* (Trst) in *Görsz* (Gorica). Seveda pa tu niso navedena imena, ki so v nemščini tudi endonimi, kot na primer *die Karawanken* (Karavanke), *die Windische Bühel* (Slovenske gorice), *die Petzen* (Peca), *die Drau* (Drava), *die Mur* (Mura), ali pa gre za danosti večjih razsežnosti, ki nas tangirajo, prečkajo, ali katerih del smo, na primer *das Adriatische Meer* (Jadransko morje) oziroma *die Adria* (Jadran), *die Save* (Sava), *Mitteleuropa* (Srednja Evropa).

Opazna je torej težnja po omejitvi števila eksonimov, kljub temu pa so v uporabi tudi nekateri drugi, na primer *die Steiner Alpen* (Kamniške Alpe), *die Sanntaler Alpen* (Savinjske Alpe), *das Bachergebirge* (Pohorje), *der Hornwald* (Kočevski Rog), *die Gurk* (Krka), *Cilli* (Celje), *Krainburg* (Kranj), *Pettau* (Ptuj), *Gottschee* (Kočevje). Uporaba nemških imen je primerna predvsem pri zgodovinskih temah. Omeniti moramo imena nekdanjih dežel, in sicer *Krain* (Kranjska) in odtod *Oberkrain* (Gorenjska), *Unterkrain* (Dolenjska) in *Innerkrain* (Notranjska). Pri zadnjih treh za današnji čas raje uporabljamo slovenska imena; lahko tudi pojasnimo njihov pomen s poskusom prevoda v oklepajih, na primer Gorenjska ali Gorenjsko («Oberland»). Del Štajerske, ki danes pripada Sloveniji, se v nemščini imenuje *die Untersteiermark* ali *die Südsteiermark*, slovenski del Koroške pa *Kärntner Eck*. Potem so tu še *die Bela Krajina* (*die Weißmark* ali *Weißkrain*), *das Primorje* (*Küstenland*) in še nekatera (Schulze 1997).

Prevajamo imena zalivov, jezer in še nekaterih hidronimov (Grah in Klinar 2000), na primer *der Golf von Triest* (Tržaški zaliv), *die Bucht von Koper* ali *die Koper-Bucht* (Koprski zaliv), *der Bleder See* ali *der Veldeser See* (Blejsko jezero), *der Bohinjer See* ali *der Wocheiner See* (Bohinjsko jezero), *der Triglavgletscher* (Triglavski ledenik).

4.2. Italijanščina

Ime naše države v italijanščini je *la Slovenia*. Na območju, kjer živi italijanska manjšina, so italijanska zemljepisna imena tudi endonimi in imajo uradni status, na primer *Capodistria* (Koper), *Isola (Izola)*, *Pirano* (Piran) in druga. Med horonimi imamo imena *il Carso* (Kras), *l'Istria* (Istra) in *il Litorale* (Primorje). Nekdanja dežela Kranjska je v italijanščini *la Carniola*, dela Koroške in Štajerske, ki sta danes v Sloveniji, pa se imenujeta *la Carinzia slovena* in *la Stiria slovena*.

Italijanska krajevna imena, ki jih prištevamo med eksonime, so *Lubiana* (Ljubljana), *Postumia* (Postojna), *Aidussina* (Ajdovščina), *Tolmino* (Tolmin), *Caporetto* (Kobarid), *Plezzo* (Bovec) in še nekatera. Včasih se pojavljata tudi *Marburgo* (Maribor) in *Nuova Gorizia* (Nova Gorica). Če izvzamemo Italijo, je nekaj italijanskih imen tudi še v preostalem zamejstvu, na primer *Villaco* (Beljak, nemško *Villach*), predvsem pa seveda na Hrvaškem, kjer živi tudi italijanska manjšina in gre za endonime kot *Salvore* (Savudrija), *Pola* (Pulj, hrvaško *Pula*), *Fiume* (Reka, hrvaško *Rijeka*).

Med oronimi omenimo *le Alpi Giulie* (Julijske Alpe) in *le Caravanche* (Karavanke), med hidronimi pa je še nekaj endonimov, kot *il Mar Adriatico* (Jadransko morje) oziroma *l'Adriatico* (Jadran), sicer pa večino hidronimov prevajamo, na primer *il Golfo di Trieste* (Tržaški zaliv), *la Baia di Capodistira* (Koprski zaliv), *il Lago di Bled* (Blejsko jezero), *le Saline di Sicciole* (Sečoveljske soline). Med imeni rek omenimo *il Isonzo* (Soča) ter *il Natisone* (Nadiža), ki sta tudi endonima.

4.3. Furlanščina

Zavedati se moramo, da je v Italiji poleg italijanščine nam sosednji jezik tudi furlanščina. Nedavno sprejeti okvirni manjšinski zakon kot manjšino priznava tudi Furlane, ki pa s tem priznanjem v Videmski pokrajini pravzaprav postajajo večina.

Furlanija se v furlanščini imenuje *il Friûl*, sicer pa so furlanska imena na primer *Triest* (Trst, italijansko *Trieste*), *Ûdin* (Videm ali Viden, italijansko *Udine*), *Gurîze* (Gorica, italijansko *Gorizia*), *Cividât* (Čedad, italijansko *Cividale*), *Glemòne* (Gumin, italijansko *Gemona*) in *Sagrât* (Zagraj, italijansko *Sagrada*), (Merkù 1999; Fantini in sodelavci 2000). Slovenci v Italiji torej ponekod živijo na trojezičnem območju, v Kanalski dolini celo na štirijezičnem (italijansko *Val Canale*, furlansko *Val Cjanâl*, nemško *Kanaltal*). Furlansko ime za Špeter Slovenov, središče Beneških Slovencev, je *Sant Pièri dai Sclavòns* in torej ohranja narodnostno oznako v imenu, medtem ko so prvotno italijansko *San Pietro degli Slavi* že leta 1867 preimenovali v *San Pietro al Natisone* (to je Špeter ob Nadiži), da bi tudi tako zbrisali njegov slovenski značaj.

Naša država se v furlanščini imenuje *la Slovenie*. Imena nekdanjih dežel so *il Crâgn* (Kranjska), *la Carintie* (Koroška), *il Staiar* (Štajerska). Potem so tu še imena pokrajin kot *il Litorâl* (Primorje), *il Cjars* (Kras) in *l'Istrie* (Istra). Podomačena krajevna imena so na primer *Lubiane* (Ljubljana), *Cjadistrie* (Koper), *Vipàu* (Vipava), *Tulmin* (Tolmin), *Cavored* (Kobarid) in *Pleç* (Bovec). Med oronimi in hidronimi pa omenimo *lis Alps Juliis* (Julijske Alpe), *Cjanin* (Kanin), *il Mâr Adriatic* (Jadransko morje), *il Lusinç* (Soča) ter *il Nadisòn* (Nadiža).

4.4. Madžarščina

Madžarsko ime naše države je *Szlovénia*. Podomačenj zemljepisnih imen je zelo malo; omenimo imeni *Karszt* za Kras ter *Isztria* za Istro. Med horonimi so tu še *Kraina* (Kranjska), *Karintia* (Koroška),

Stájerország (Štajerska) in seveda *Muravidék* (Prekmurje), kjer živi tudi madžarska manjšina, ter *Rába-vidék* oziroma *Szlovénvidék* (Slovensko Porabje) na Madžarskem, kjer živi slovenska manjšina. Namesto *Szlovénvidék* so nekdanj uporabljali ime *Vendvidék* ali *Tótság* – z Vendi oziroma Tóti so na Madžarskem označevali porabske Slovence (Kozar-Mukič 1984).

Kar nekaj je imen, ki so tudi uradno dvojezična – tako na tej strani meje, na primer *Lendva* (Lendava), kot tudi v zamejstvu, na primer *Felsőszőlők* (Gornji Senik). Med ostalimi madžarskimi imeni imamo še *Muraszombat* (Murska Sobota), *Szentgotthárd* (Monošter) in še nekatera. Primer podomačenja v preostalem zamejstvu je *Trieszt* (Trst).

Med oronimi imamo *Júliai-Alpok* (Julijske Alpe) in *Karavankák* (Karavanke), med hidronimi pa *Adriai-tenger* (Jadransko morje), *Trieszti-öböl* (Tržaški zaliv), *Száva* (Sava) ter *Dráva* (Drava), ki je tudi endonim.

4.5. Hrvaščina

Tudi v hrvaščini ni veliko podomačenih imen zemljepisnih danosti na slovenskem narodnostnem ozemlju. Med horonimi so tu *Koruška* (Koroška), *Prekomurje* (Prekmurje) in *Mletačka Slovenija* (Beneška Slovenija), med krajevnimi imeni pa na primer *Kopar* (Koper) in *Raskrižje* (Razkrižje). Prevajamo lahko hidronime kot *Trščanski zaljev* (Tržaški zaliv), *Koparski zaljev* (Koprski zaliv), *Bledsko jezero* (Blejsko jezero), *Triglavski ledenjak* (Triglavski ledenik).

Ob meji je tudi nekaj dvojnih endonimov, na primer *Škudelin* (Škodelin). Med oronimi so to na primer *Čičarija* (Čičarija), *Žumberačka gora* (Gorjanci) in *Sveta Gera* (Trdinov vrh), med hidronimi pa *Jadransko more* (Jadransko morje), *Kupa* (Kolpa) in *Sutla* (Sotla).

4.6. Latinščina

Nekdanji pomen latinščine je danes v precejšnji meri pripadel angleščini. Kljub temu ima latinščina še vedno pomembno vlogo predvsem v teologiji, medicini, biologiji in še nekaterih znanostih.

Latinsko ime naše države je *Slovenia*. Ostali horonimi so *Carniola* (Kranjska), *Carinthia* (Koroška), *Stiria* (Štajerska), *Karstia* (Kras) in *Histria* (Istra). Potem so tu krajeva imena kot *Labacum* (Ljubljana), *Marburgum* (Maribor), *Celeia* (Celje), *Carnium* ali *Carnioburgum* (Kranj), *Capris* ali *Caput Histriae* (Koper), *Poetovio* (Ptuj), *Lithopolis* (Kamnik) in v zamejstvu *Tergeste* (Trst) in *Clagenfurtum* (Celovec).

Med hidronimi omenimo še *Mare Adriaticum* (Jadransko morje), *Lacus Coniunctus* (Cerkniško jezero), *Savus* (Sava), *Dravus* (Drava), *Colapis* (Kolpa) in *Aesontius* (Soča).

4.7. Angleščina

V angleščini uporabljamo določni člen pred imeni rek, morij in pogorij, ne pa pred imeni mest in dežel, razen množinskimi (na primer *the Bahamas*). Imamo pa tudi redke izjeme (na primer *The Hague* in *The Gambia*).

Podomačenj slovenskih zemljepisnih imen je malo. Nesporno in primerno za vse rabe je ime naše države, ki se v angleščini glasi *Slovenia*. Med krajevnimi imeni na območju Slovenije ni podomačenj. Teh podomačenj ni niti v zamejstvu, vendar pa je tam običajno v angleščini uporabljen uradno oziroma večinsko ime (na primer *Free Territory of Trieste* za Svobodno tržaško ozemlje). Poangleženi zapisi, ki so jih uporabljali predvsem ameriški Slovenci (na primer *Lublyana* za Ljubljano), se niso uveljavili in so danes zastareli (Klinar 1994). Sprememba v zapisu krajevnega imena lahko nastopi v rabi velike začetnice, na primer *Novo Mesto* (Britannica 1998), vendar ni opaziti doslednosti glede tega.

Med horonimi imamo *the Karst* za Kras in *the (Slovene) Littoral* za Primorje, potem so tu podomačena polatinjena imena pokrajin kot *Carinthia* za Koroško, (*Slovene* oziroma *Lower*) *Styria* za Štajersko in *Carniola* za Kranjsko ter odtod *Upper Carniola* za Gorenjsko, *Lower Carniola* za Dolenjsko, *Inner*

Carniola za Notranjsko. Slednje uporabljamo predvsem v pomenu zgodovinskih pokrajin, medtem ko za današnji čas raje uporabljamo izvirna slovenska imena in – če želimo pojasniti pomensko zvezo – s poskusi prevodov v oklepaju, na primer Gorenjska (»*the Uplands*«), Dolenjska (»*the Lowlands*«), Notranjska (»*the Innlands*«); podobno še *the Bela Krajina* (»*the White Countryside*«), *the Prekmurje* (»*Transmurland*«), (Klinar 1994).

Ostala podomačenja, ki jih velja omeniti, so *the Julian Alps* (Julijske Alpe) oziroma *the Julians* (Julijci), *the Slovene Humpback* (Slovenske gorice), *Istria* (Istra), *the Adriatic Sea* (Jadransko morje) oziroma *the Adriatic* (Jadran). Prevajamo oziroma angležimo imena zalivov in jezer, na primer *the Gulf of Trieste* (Tržaški zaliv), *the Bay of Piran* (Piranski zaliv), *Lake Bled* (Blejsko jezero), *the Triglav Lakes* (Triglavska jezera). Imen vodotokov ne angležimo, lahko pa se prilagajajo, na primer z dodatki kot *the Sava river*, *the Rinka waterfall* in podobno. Soča se predvsem v zvezi s prvo svetovno vojno pojavlja kot *the Isonzo*.

4.8. Francoščina

Francoščina je pustila tudi nekaj sledi v naši zgodovini s štiriletno Napoleonovo zasedbo našega ozemlja in ustanovitvijo Ilirskih provinc, francosko *les Provinces Illyriennes*. Ime naše države je v francoščini *la Slovénie*.

Podomačenj krajevnih imen ni, lahko pa v oklepaju navedemo izgovorjavo, na primer Ljubljana (*Lioubliana*). Po zgledu francoskih domačenj nemških imen bi iz nemškega imena za Maribor dobili francosko obliko *Marbourg*, ki pa se ne uporablja. Pomen imena lahko pojasnimo s prevodom ob prvi omenbi v besedilu, na primer Novo mesto (»*Ville Nouvelle*«). Včasih se za Gorico pojavlja ime *Goritz*, predvsem v zvezi z Bourboni (*la crypte des Bourbons à Goritz*).

Ostali francoski eksonimi so *la Carniole* (Kranjska), *la Carinthie slovène* (Koroška), *la Styrie slovène* (Štajerska), *le Karst* (Kras), *le Littoral* (Primorje), *l'Istrie* (Istra). Potem so tu še oronimi in hidronimi *les Alpes Juliennes* (Julijske Alpe), *la Mer Adriatique* (Jadransko morje) oziroma *l'Adriatique* (Jadran), *le Golfe de Trieste* (Tržaški zaliv) in drugi.

4.9. Španščina in portugalsščina

Španski eksonimi so *Eslovenia* (Slovenija), *Carniola* (Kranjska), *Carintia* (Koroška), *Estiria* (Štajerska), *el Carso* (Kras), *el Litoral* (Primorje), *los Alpes Julianos* (Julijske Alpe), *el Mar Adriático* (Jadransko morje) in še nekateri.

Ime Slovenije v portugalsščini je *Eslovénia*, v brazilski različici *Eslovênia*. Sicer so portugalski eksonimi še *Carniôla* (Kranjska), *Carintia* (Koroška), *Estíria* (Štajerska), *Ístria* (Istra), *Mar Adriático* (Jadransko morje).

4.10. Poljščina, češčina in slovaščina

Ime Slovenije v poljščini je *Słowenia*. Ostala podomačenja so še *Kraina* (Kranjska), *Karyntia* (Koroška), *Istria* (Istra) in med krajevnimi imeni *Lublana* (Ljubljana) ter v zamejstvu *Gorycja* (Gorica), *Celowiec* (Celovec) in *Triest* (Trst). Med oronimi imamo *Alpy Julijskie* (Julijske Alpe), *Alpy Kamnickie* (Kamniške Alpe) in *Karawanki* (Karavanke), med hidronimi pa *Morze Adriatyckie* (Jadransko morje) oziroma *Adriatyk* (Jadran), *Zatoka Triesteńska* (Tržaški zaliv), *Sawa* (Sava), *Drawa* (Drava) in *Socza* (Soča).

Češko ime za Slovenijo je *Slovinsko*. Imena dežel in pokrajin so *Kraňsko* (Kranjska), *Korutansko* (Koroška), *Štýrsko* (Štajerska), *Istrie* (Istra) in *Přímoří* (Primorje). Med krajevnimi imeni imamo podomačenja *Lublaň* (Ljubljana) in v zamejstvu *Terst* (Trst) ter že zastareli *Želanec* (Celovec) in *Bělák* (Beljak). Omenimo še oronime *Julské Alpy* (Julijske Alpe), *Kamnické Alpy* (Kamniške Alpe) in *Karavanky* (Karavanke) ter hidronime *Jaderské moře* (Jadransko morje), *Terstský záliv* (Tržaški zaliv), *Bledské jezero* (Blejsko jezero), *Sáva* (Sava) in *Dráva* (Drava).

Tudi Slovaki našo državo imenujejo *Slovinsko*. Podomačeni horonimi so *Korutansko* (Koroška), *Štajersko* (Štajerska), *Istria* (Istra) in še nekateri. Podomačeni krajevni imeni sta *Ľublana* (Ljubljana) in zamejski *Terst* (Trst). Med oronimi in hidronimi imamo na primer imena *Julské Alpy* (Julijske Alpe), *Kamnické Alpy* (Kamniške Alpe), *Jadranské more* (Jadransko morje), *Sáva* (Sava) in *Dráva* (Drava).

Slovenija in Slovaška sta na nek način soimenjakinji. Kot še mnogo imen držav je tudi ime Slovenije nastalo iz imena njenih prebivalcev, torej Slovencev oziroma njihovih prednikov Slovanov (Slovanov). Koren imena naj bi bila staroslovanska beseda slovo, to je beseda. S posodobljeno obliko Besedanija, torej dežela, kjer ljudje besedujejo, za razliko od Nemčije, kjer so videti nemi, nerazumljivi, je takšna etimološka razlaga videti sprejemljiva. Enaka je tudi razlaga izvora imena Slovaške. Takšno soimenjaštvo seveda veliko pripomore k zamenljivosti obeh držav in samo med evropskimi jeziki z latinično pisavo je to razlikovanje rešeno s po skoraj štiridesetimi različnimi podomačenimi oblikami za imeni obeh držav (Berk 1998).

4.11. Jeziki nelatiničnih pisav

Omenimo najprej jezike nelatiničnih črkovnih pisav. Prečrkovanje oziroma transliteracija tu poteka z zamenjevanjem ustreznih črk ali veččrkij (na primer lj, nj, ja, ju, šč) iz ene pisave v drugo. Najprej cirilica: v ruščini imamo *Словения* (Slovenija), *Любляна* (Ljubljana); primer podomačenja prek drugih jezikov je *Крас* (Kras). V srbsčini imamo na primer *Словенија* (Slovenija) in *Лубљана* (Ljubljana). Med črkovne pisave sodijo tudi grška pisava z ustreznico *Σλοβενία* (Slovenija) in še mnoge druge. Našemu dojetju precej bolj tuje so zlogovne pisave (na primer japonska katakana) in pojmovne pisave z ideogrami (na primer kitajska pisava).

Prevedba je tu običajno fonetična transkripcija, torej simuliranje ustreznih glasovnih vrednosti. Slovenija je na primer v sodobni japonsčini スロヴェニア, v kitajščini pa 斯洛文尼亚.

5. Tuja imena slovenskega porekla

Ko že govorimo o tujih imenih zemljepisnih danosti, velja posebej omeniti tista tuja imena zunaj naših meja, katerih izvor je slovenski. Če začnemo na sami meji, je tu najprej *Gorizia* (Gorica). Praznujemo tisočletnico njene prve omembe, ko je cesar Oton III. v darilni listini izrecno navedel njen slovenski izvor (*que Sclavorum lingua vocatur Goriza*). Takšnih imen je še veliko, med italijanskimi na primer *Gradisca* (Gradišče, zastarelo Gradiška) in *Sgonico* (Zgonik). Pri nekaterih imenih je ta izvor tudi težje prepoznaven, na primer *Redipuglia* (Redipulja); oblika Sredipolja je zgolj paraetimološka hiperkorektura (Merkù 1999). Italijanska imena slovenskega porekla so pogosta predvsem v Beneški Sloveniji.

Veliko imen slovenskega izvora se pojavlja tudi na območju, ki danes ni več del slovenskega narodnostnega ozemlja; tipični primer je avstrijski *Graz* (Gradec). Na nedvomno slovensko poreklo imena posebej kaže še v 19. stoletju uporabljana oblika *Grätz* (Schulze 1997; Britannica 1998). Tudi podomačenja v nekaterih drugih jezikih izhajajo iz slovenske pomenske osnove, na primer v poljščini (*Grodziec*) in češčini (*Štýrský Hradec*).

Nekakšni braniki slovenstva v zamejstvu so tudi tuja imena, ki nakazujejo na narodnostno poreklo prebivalstva, na primer že omenjeno furlansko *Sant Pièri dai Sclavòns* (Špeter Slovenov), nemški *Windisch Bleiberg* (Slovenji Plajberk) in *Slovenjach* (Slovenje) ter madžarsko *Rábatótfalu* (Slovenska vas); ta porabska vasica je bila v 13. stoletju prvič omenjena kot *Villa Sclavorum*. Slovenstvo se v teh imenih običajno označuje z arhaičnimi pridevniki, kot so *windisch* v nemščini, *slavo* v italijanščini in *vend* ali *tót* v madžarščini.

Krajevna imena z narodnostno oznako se večkrat pojavljajo v parih, na primer italijanski *Sclavons: Romans* (Fantini in sodelavci 2000) in avstrijskoštajerski *Goritz* (Slovenska Gorica): *Deutsch Goritz*. Podobne pare imamo tudi v Sloveniji, na primer Slovenska vas: Nemška vas. Prisotnost tujih priseljencev na slovenskem ozemlju izpričujejo še krajevna imena kot Nemci, Laški Rovt, Hrvaški Brod, Hrvatini (Majdič 1996).

6. Izpeljave iz zemljepisnih imen

Poseben pomen imata imeni Kras in Lipica. Zaradi izrazitosti in pionirskih raziskav kraških pojavov na Krasu je tudi v mnogih tujih jezikih prav ime te pokrajine ali ustrezno podomačenje le-tega osnova za poimenovanje te posebne oblike površja nasploh (epotoponim), torej krasa, pisanega z malo začetnico – na primer v angleščini: *karst* (Gams in sodelavci 1973; Britannica 1998). Po Lipici pa se seveda imenuje slavna pasma lipicanskih konj; lipicanec se na primer v nemščini imenuje *der Lipizzaner*, v angleščini *the Lipizzan(er)*, v francoščini *le Lipizzan* in v italijanščini *il Lipizzano*; gre za splošno uveljavljena poimenovanja.

Zakaj posebej omenjamo le lipicanca, ne pa na primer kraškega ovčarja in drugih avtohtonih pasem. Razlika je v tem, da v imenu kraški ovčar (angleško *Karst shepherd dog*, nemško *Karst Schäferhund*) Kras ni posamostaljen, ampak nastopa le pridevniško, ime pa ne kot samostojno slovarsko geslo; le v slovenščini ga lahko imenujemo tudi kraševce.

Sicer pa pri izpeljavah iz zemljepisnih imen mislimo predvsem na pridevnike in na oznake za prebivalce, jezik ali narečje. Slovenščina je glede tega zelo bogata. Pridevnik, pa tudi oznako za prebivalce in njihov govor, lahko tvorimo za vsako vas in vsak najmanjši zaselek (Orožen Adamič in sodelavci 1995). V vseh jezikih seveda ni tako. Oglejmo si nekaj pravil in primerov izpeljav v nemščini, angleščini in latinščini.

6.1. Nemščina

V nemščini imamo dva tipa pridevnikov iz zemljepisnih imen. Prave pridevnike imajo običajno le nemška imena in podomačenja v glavnem večjih zemljepisnih danosti. Tvorimo jih s končnico *-isch* in jih pišemo z malo začetnico, na primer *slowenisch* (slovenski), *kärntnerisch* (koroški), *steirisch* (štajerski), *istrisch* ali *istriatisch* (istrski), *julisch* (julijski, to je julijskoalpski) in *adriatisch* (jadranski). Ti pridevniki so sklonljivi.

Za ostala imena, tudi vsa krajevna, tvorimo pridevniško obliko s končnico *-er* in jih pišemo z veliko začetnico, na primer *Gorenjskoer* ali *Oberkrainer* (gorenjski), *Ljubljanaer* ali *Laibacher* (ljubljanški). Včasih sta v uporabi tudi oba načina izpeljave, na primer *krainisch* in *Krainer* (kranjski, to je od dežele Kranjske). Včasih pa se tvorba pridevnika tudi odsvetuje, predvsem, ko ima že samo ime končnico *-er*, na primer Koper; pomagamo si s predložno zvezo, roditeljsko obliko, ali pa z uporabo vezaja.

Izpeljave za imena prebivalcev so razen v primerih *der Slowene* (Slovenec) in *der Istrier* (Istran) enake pridevnikom na *-er*, ki dobijo še določni člen torej *der Gorenjskoer* ali *der Oberkrainer* (Gorenjec), *der Ljubljanaer* ali *der Laibacher* (Ljubljančan). Oznako za jezik ali narečje pa tvorimo s končnico *-isch* in veliko začetnico, lahko tudi z določnim členom srednjega spola, ki pritegne dodatno končnico *-e*, torej *Slowenisch* ali *das Slowenische* (slovenščina), *Prekmurjisch* ali *das Prekmurjische* (prekmurščina) in podobno; izbira med obema oblikama je odvisna od sintaktične idiomatike stavka (Grah in Klinar 2000).

6.2. Angleščina

V angleščini imamo dve obliki pridevnika slovenski: *Slovene* in *Slovenian*. Obe obliki nastopata tudi kot oznaki za prebivalca in jezik. Sta povsem enakovredni, vendar se vse več uporablja prva oblika, ki je krajša (Klinar 1994). Vedno bolj se uveljavlja tako v Angliji kot tudi v Ameriki, čeprav je bilo slišati tudi nekaj nasprotovanj, predvsem od kanadskih Slovencev, ki želijo ostati *Slovenians*. Kakorkoli že, priporočljivo je, da se v istem besedilu držimo le ene izmed obeh oblik.

Ostali angleški pridevniki, tudi v vlogi oznake za prebivalca in jezik oziroma narečje, so še *Carniolan* (kranjski, Kranjec, kranjsčina), *Carinthian* (koroški, Korošec, koroščina), *Styrian* (štajerski, Štajerec, štajersčina), *Istrian* (istrski, Istran, istr(an)ščina), *Littoral* (primorski, Primorec, primorščina). Sicer pa ima angleščina zelo omejene možnosti izpeljave pridevnikov. Kažejo se še možnosti za izpeljave kot *Prekmurian*, zaenkrat pa še ni sledi o pridevnikih tipa *Gorenskian*, *Dolenskian* in podobno (Klinar 1994).

Med krajevnimi imeni imamo le izpeljavi *Ljubljanian* (ljubljanški, Ljubljancan, ljubljansčina) in *Mariborer* (le kot Mariborčan), ki se pojavljata zelo poredko. Izključno za že omenjenega lipicanskega konja imamo tudi pridevniško obliko *the Lipizzan horse*. Zelo naravna bi bila še izpeljava *Idrian*, s poangleženo obliko *Idria* kot osnovo za izpeljavo; v Kaliforniji je po naši Idriji poimenovano rudarsko naselje *New Idria*.

Med izpeljavami za hidronime imamo le *Adriatic* (jadranski), med oronimi pa ima nekaj samostojne veljave pridevnik *Julian* (julijski, to je julijskoalpski). Za vsa ostala zemljepisna imena si pomagamo z drugimi izraznimi možnostmi, in sicer z imenom v obliki spredaj postavljenega prilastka, na primer *the Gorenjsko landscape*, s predložno zvezo v vlogi zadaj postavljenega prilastka, na primer *the vineyards of Dolenjsko*, včasih pa tudi s saškim roditeljskim, na primer *Ljubljana's history* (Klinar 1994).

6.3. Latinščina

Čeprav se s sklanjatvami tu ne ukvarjamo, omenimo obliko, ki v latinščini izraža izhodišče – odgovorja na vprašanje: kje? Odvisno od sklanjatve je ustrezna oblika 2. sklon (genitiv), bolj pogosto pa 6. sklon (ablativ). Krajevna imena se v tej obliki pogosto pojavljajo samostojno, na primer kot navedba kraja izdaje latinske publikacije. To je dobro vedeti, da ne bi prišlo do nejasnosti glede osnovne oblike imena. Tako imamo *Labacum* → *Labaci* (v Ljubljani), *Marburgum* → *Marburgi* (v Mariboru), *Celeia* → *Celeiae* (v Celju), *Tergeste* → *Tergesti* (v Trstu) in podobno.

Tvorbo pridevnikov si oglejmo na dveh primerih: *Slovenia* → *Slovenicus* (slovenski), *Slovenica* (slovenska), *Slovenicum* (slovensko) in *Labacum* → *Labacensis* (ljubljanški), *Labacensia* (ljubljanška), *Labacensium* (ljubljanško). Primer oznake za prebivalca je *Slovenus* (Slovenec).

Izpeljave iz latinskih zemljepisnih imen srečamo v latinskih imenih različnih ustanov, na primer *Academia scientiarum et artium Slovenica* (Slovenska akademija znanosti in umetnosti) in *Universitas Labacensis* (Ljubljanska univerza oziroma Univerza v Ljubljani).

Izključno latinščina je še vedno v rabi tudi pri biološkem razvrščanju in poimenovanju živih bitij (taksonomija). Predvsem vrste, ki živijo samo na določenem območju (endemiti), včasih pa tudi, ker so bile na določenem območju prvič najdene in opisane, večkrat poimenujemo tudi po zemljepisnih danostih. Tu gre za tehnični jezik in po pravilu pišemo rodovno ime z veliko začetnico, vrstno (in podvrstno) ime pa vedno z malo začetnico.

Najpogostejše so rastlinske vrste poimenovane po deželi Kranjski, na primer *Lilium carniolicum* (kranjska lilija, angleško *Carniolan lily*, nemško *Krainer Lilie*), *Scopolia carniolica* (kranjska bunika, angleško *Carniolan scopolia*, nemško *Krainer Tollkraut*), *Primula carniolica* (kranjski jeglič, angleško *Carniolan primrose*, nemško *Krainer Primel*) in *Senecio carniolicus* (kranjski grint, angleško *Carniolan ragwort*, nemško *Krainer Greiskraut*). Predvsem imena endemičnih vrst so v ostalih jezikih običajno prevodi latinskih imen. Med ostalimi primeri poimenovanj po naših zemljepisnih danostih so še vrste kot *Nigritella lithopolitana* (kamniška murka), *Melampyrum carstiense* (kraški črnilec), *Rorippa lippicensis* (lipiška potočarka), *Ranunculus aesontinus* (soška zlatica), *Crepis terglouensis* (triglavski dimek), pa tudi podvrste kot je *Linum alpinum julicum* (julijski lan), (Wraber 1990).

Po naravnem biološkem sistemu razvrščamo tudi okamnine (fosile). Običajno imamo zanje le latinska imena. Po naših zemljepisnih danostih so poimenovani polž *Turritella slovenica*, luknjičarka *Schwagerina carniolica*, glavonožec *Tirolites idrianus* in še mnoge druge izumrle vrste. Po Karavankah je poimenovan celo rod ramenonožcev, katerega predstavnik je na primer vrsta *Karavankina schellwieni* (Pavšič 1995).

7. Vidiki uporabe tujih zemljepisnih imen

Oglejmo si najprej, kakšna so pravila glede uporabe tujih zemljepisnih imen v slovenščini. Na državnih topografskih kartah imajo prednost uradna zemljepisna imena države, v kateri se predmet poimeno-

vanja nahaja (Radovan in Majdič 1995). Če gre za uradno dvojezičnost, sta obe imeni enakovredni in ločeni s poševnico, pri čemer je najprej navedeno ime v jeziku večine (na primer Jaunstein/Podjuna, Basovizza/Bazovica, Apátistvánfalva/Števanovci). Enako velja tudi za dvojezična imena na ozemlju Slovenije (na primer Koper/Capodistria, Lendava/Lendva). Ostala slovenska zemljepisna imena na slovenskem narodnostnem ozemlju, ki niso uradna (ponekod je raba omejena na primer na poštni promet), pa pišemo v oklepaju, torej Klagenfurt (Celovec), Trieste (Trst), Szentgotthárd (Monošter), Brod na Kupi (Brod na Kolpi). Sicer pa so imena na zemljevidih odvisna od namena. Na šolskih zemljevidih imamo seveda slovenska imena in po potrebi originalno ime v oklepaju, na primer Dunaj (Wien), Benetke (Venezia), Bruselj (Bruxelles/Brussel).

Treba je opozoriti, da so domača (slovenska) imena ponekod v zamejstvu v izrazito podrejenem položaju v primerjavi z jezikom večine. Že zakonsko je uporaba slovenskih zemljepisnih imen v zamejstvu urejena različno in običajno je opredeljena le raba krajevnih imen (Kattinig in Zerzer 1982). Dodatna težava je tudi (ne)izvajanje veljavne zakonodaje. Neglede na to ali pa še posebej zaradi ogroženosti teh imen seveda v slovenskih besedilih uporabljamo slovenska imena – tudi v primerih, ko so uradna le tuja imena kot Celovec, Trst, Monošter, Brod na Kolpi. Ustrezna tuja imena uporabljamo poleg domačih navadno le za identifikacijo, na primer na kažipotih (Toporišič in sodelavci 1994).

Seveda je podobno v drugih jezikih in na pisanje tujcev v svojih jezikih mi ne moremo vplivati. Splošni vtis je, da smo Slovenci pri pisanju v tujih jezikih kar malo preveč strogi do tujih imen. Predvsem to velja za nemščino, kjer dosledno vztrajamo pri nedotakljivosti svojih imen, po drugi strani pa si imen iz svoje kulturne dediščine, kot so Dunaj, Gradec, Benetke, v slovenščini vsekakor ne bi pustili vzeti. Verjetno gre tudi za ostanke nekega zgodovinskega strahu. Tako v popularnosti *Oberkrainer Volksmusik* vidimo predvsem nemško nostalgijo po izgubljenih deželah (Grah in Klinar 2000). Nedvomno negativen prizvok k primernosti uporabe nemškega imena *Laibach* pa daje tudi nacistična ikonografija istoimenske glasbene skupine.

Seveda je pri odločitvi o uporabi tujih imen pomembna tudi vrsta besedila. Če se besedilo nanaša na preteklost, so merila primernosti uporabe tujih imen precej drugačna. Mnoga tuja imena so bila namreč nekdanje uradna, predvsem nemška imena. Pomagamo si lahko tudi z obsežno tujejezično literaturo s področja slovenskega zgodovinopisja (Janša-Zorn in sodelavci 1995).

Odločitvi o uporabi tujega imena lahko botruje tudi stopnja domačenja. Zelo običajni so prevodi občnoimenskih sestavin večbesednih hidronimov in oronimov (na primer zaliv, jezero, greben, sedlo, dolina). Sicer pa je najblajša oblika domačenja izpuščanje ločevalnih znamenj, ki je lahko tudi tehnične narave. Običajno tudi niso sporna podomačenja, ki izhajajo iz slovenske oblike imena in se prilagajajo izgovorjavi (na primer italijansko *Lubiana*). Videti je, da so sporna predvsem izvirna tuja imena, ki običajno nosijo zgodovinski prizvok (na primer nemško *Laibach*).

8. Sklep

Za imena zemljepisnih danosti na slovenskem narodnostnem ozemlju imamo na narodnostno mešanih območjih poleg slovenskih tudi ustrezne tujejezične endonime. Ostale tujejezične ustreznice slovenskih zemljepisnih imen so eksonimi. Gre za povsem tuja imena, podomačenja in prevode slovenskih imen. Pri nelatiničnih pisavah gre lahko tudi le za prečkovanje oziroma fonetično prevedbo v to pisavo.

Primerčnost uporabe tujejezičnih imen je odvisna od statusa le-teh, stopnje domačenja in vrste besedila. Uporaba ali neuporaba tujih imen pri pisanju v tujih jezikih je seveda tudi stvar presoje vsakega posameznika. Praktično nujna je uporaba podomačenj za ime naše države in nekatere bolj znane zemljepisne danosti. V mnogih jezikih so ti eksonimi že standardizirani.

Sicer pa slovenskim piscem v tujih jezikih priporočajo predvsem uporabo slovenskih imen (Klinar 1994; Grah in Klinar 2000). To je tudi v skladu z resolucijami OZN o omejitvi števila eksonimov (Radovan in sodelavci 2000). Splošno pravilo je tudi, da naj kot osnova za izpeljavo služi ime, ki ga tudi sicer uporabljamo v danem besedilu, saj bi kakršnakoli dvojnost vnašala le dodatno zmedo.

9. Viri in literatura

- Aubelj, B. 1997: *Antična imena po slovensko*. Ljubljana.
- Berk, S. 1998: (Ne)prepoznavnost Slovenije in njena zamenljivost s Slovaško. *Geografski obzornik* 45-1. Ljubljana.
- Boháč, P. 2000: Exonym – One Problem of Its Definition. *GeoNamen 2000, Second International Symposium on Geographical Names*. Frankfurt am Main.
- Britannica 1998: *Encyclopædia Britannica. Multimedia Edition*. Chicago.
- Fantini, S., Nazzi, L., Urban, R., D'Aronco, A. 2000: *Dizionario di toponomastic furlan-talian e italiano-friulano. La Patrie dal Friül. Glemòne/Gemona*.
- Ferenc, M. 1993: Kočevska – izgubljena kulturna dediščina kočevskih Nemcev = Gottschee – das verlorene Kulturerbe der Gottscheer Deutschen. Ljubljana.
- Gams, I., Kunaver, J., Radinja, D. 1973: *Slovenska kraška terminologija = Slovene Karst Terminology*. Ljubljana.
- Grah, K., Klinar, S. 2000: *Slovenski toponimi v nemških besedilih*. Ljubljana.
- Janša-Zorn, O., Holz, E., Kandus, N. 1995: *Slovenian Historiography in Foreign Languages. On the Occasion of the 18th International Congress of Historical Sciences, Montréal 1995*. Ljubljana.
- Kadmon, N. 2000: *Glossary of toponimic terminology. Version 4.1. United Nations Group of Experts on Geographical Names, Working Group on Terminology*.
- Kattinig, F., Zerzer, J. 1982: *Dvojezična Koroška = Zweisprachiges Kärnten. Celovec/Klagenfurt*.
- Kladnik, D. 1999: *Imenik tujih imen v slovenskem jeziku. Elaborat, Geografski inštitut Antona Melika, Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti*. Ljubljana.
- Klinar, S. 1994: *Slovenska zemljepisna imena v angleških besedilih. Radovljica*.
- Kozar-Mukič, M. 1984: *Slovensko Porabje = Szlovénvidék*. Ljubljana.
- Majdič, V. 1996: *Razgledi po krajevnih imenih*. Ljubljana.
- Merkù, P. 1999: *Slovenska krajevna imena v Italiji, Priročnik = Toponimi sloveni in Italia, Manuale*. Trst.
- Orožen Adamič, M., Perko, D., Kladnik, D. 1995: *Krajevni leksikon Slovenije*. Ljubljana.
- Orožen Adamič, M. 1997: *Pregled slovenskih eksonimov. Elaborat, Geografski inštitut Antona Melika, Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti*. Ljubljana.
- Pavšič, J. 1995: *Fosili, zanimive okamnine iz Slovenije*. Ljubljana.
- Perko, D. 1996: *Standardizirana imena držav v Slovenskem jeziku. Geografski obzornik* 43-4. Ljubljana.
- Radovan, D., Majdič, V. 1995: *Toponimska navodila za Slovenijo*. Ljubljana.
- Radovan, D., Orožen Adamič, M., Gložančev, A. 2000: *Resolucije OZN o zemljepisnih imenih. Delovno gradivo, Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije*. Ljubljana.
- Schulze, D. 1997: *Slowenien, Ein illustriertes Reisehandbuch. Edition Temmen. Bremen*.
- Spiess, E. 1999: *Ausgewählte Exonyme der deutschen Sprache, Ständiger Ausschuss für geographische Namen. Frankfurt am Main*.
- Toporišič, J., Jakopin, F., Moder, J., Dular, J., Suhadolnik, S., Menart, J., Pogorelec, B., Gantar, K., Ahlin, M. 1994: *Slovenski pravopis, 1, Pravila*. Ljubljana.
- Wraber, T. 1990: *Sto znamenitih rastlin na Slovenskem*. Ljubljana.

10. Summary: On foreign language equivalents of Slovene geographical names (translated by Urška Sešek)

The paper discusses foreign language names of geographical entities on Slovene ethnical territory, which stem from several sources. This group includes original foreign names, traditional names, transliterations and transcriptions to non-Latin scripts, and translations or adaptations of Slovene names. Another set of technical terms for roughly the same classification is endonyms and exonyms. Endonyms

are autochthonous names with official status; they include minority names. Exonyms are non-autochthonous names, i. e. names without official status. They are usually defined as a group which does not include translations or adaptations of original names.

Traditional foreign names are a result of historic traditions and an expression of a certain familiarity between nations. They usually denote countries, seas, capital cities and large towns, regions, mountain ranges, rivers, lakes and other major geographical entities. The frequency of traditional names is inversely proportional to distance, so the paper focuses on the languages of countries bordering on Slovenia: German, Hungarian, Croatian, Italian and Friulian. There is also some discussion of names of Slovene geographical entities in Latin, English, French and some other languages.

Foreign language equivalents of Slovene geographical names abound primarily in German. One category includes dated endonyms from the Kočevsko region (eg. *Unterdeutschau* = *Nemška Loka*), where a German minority lived before World War II, but was deported to Germany during Italian occupation. There are also many exonyms (eg. *Laibach* = *Ljubljana*), as Slovene territory was a part of the Austro-Hungarian Empire until 1918. There are also Italian endonyms (eg. *Capodistria* = *Koper*) and Hungarian endonyms (eg. *Lendva* = *Lendava*), in areas settled by the respective minorities.

Slovene minorities live in all of the neighbouring countries. Foreign equivalents there are majority names, i. e. German (eg. *Feistritz* = *Bistrica*), Hungarian (eg. *Felsőszölnök* = *Gornji Senik*), Croatian (*Brod na Kupa* = *Brod na Kolpi*), Italian (eg. *Sagrado* = *Zagraj*) and Friulian (eg. *Cividât* = *Čedad*). There are also trilingual Croatian-Slovene-Italian areas (eg. *Škudelin* = *Škodelin* = *Scudelin*), Italian-Slovene-Friulian (eg. *Gemona* = *Gumin* = *Glemòne*) and even a quadrilingual Italian-Slovene-Friulian-German region (eg. *Val Canale* = *Kanalska dolina* = *Val Cjanâl* = *Kanaltal*). Most of the Slovene names for geographical entities outside state borders do not have official status (eg. *Celovec* = *Klagenfurt*, *Trieste* = *Trst*, *Szentgotthárd* = *Monóster*, *Rijeka* = *Reka*).

The most numerous category of exonyms is the foreign names of Slovenia itself. There are over thirty forms of traditional name in other European languages alone (eg. Slovenia, *Slovénie*, *Slovenien*, *Eslovenia*, *Slowenia*, *Slovinsko*, *Szlovénia*...). Due to the similarity of the names of Slovenia and Slovakia these are often confused. Some traditional names of mountain ranges (eg. Julian Alps, *Alpes Juliennes*, *Julische Alpen*, *Alpy Julijskie*, *Julské Alpy*...) and regions (eg. karst, *Karst*, *Karstia*, *Carso*, *Karszt*, *Cjars*...) are well-established. There are also some traditional names of our capital (eg. *Labaci*, *Laibach*, *Lubiana*, *Lubiane*, *Lublana*, *Lublaň*...). Common nouns used as parts of geographical names are usually translated, particularly in oronyms and hydronyms (eg. Lake Bled, *Bleder See*, *Lago di Bled*...).

There are quite many foreign names that are Slovene in origin (eg. *Gorizia* = *Gorica*, *Gradišca* = *Gradišče*); some of them refer to places outside of today's ethnical territory (eg. *Graz* = *Gradec*). Some foreign geographical names outside Slovenia are even preceded by archaic adjectives referring to Slovene ethnicity such as *windisch*, *sclavo*, *vend* or *tót* (eg. *Windisch Bleiberg* = *Slovenji Plajberk*, *Sant Pièri dai Sclavòns* = *Špeter Slovenov*, *Rábatótfalu* = *Slovenska ves*).

The names Kras and Lipica are of particular significance. Due to pioneering research of karstic phenomena, which was carried out in the Slovene Karst, where these phenomena are particularly distinct, the name of this Slovene region or its traditional form is a basis for the naming (epotonym) of this special geomorphological feature in general, eg. karst in English. Lipica gives its name to the world-famous horse breed the Lipizzan (Slovene: *lipicanec*).

Besides geographical names themselves the paper also treats derivatives from them. Mostly these are adjectives, names for inhabitants, languages, accents or dialects. Slovene is rich in such derivatives as it can form an adjective, the name for an inhabitant and the local dialect for the smallest of places. In some other languages, however, derivatives from geographical names are rare. German, for example, distinguishes real adjectives (eg. *slowenisch*, *krainisch*, *adriatisch*, *julisch*...) from adjectival derivatives ending in *-er* (eg. *Krainer*, *Gorenjskoer*, *Laibacher*...). Names for inhabitants are usually identical with these *-er* adjectives, with the exception of *der Slowene*. In English most names yield only one adjectival derivative to denote an inhabitant as well as a language; there are but a few such names for

Slovene geographical entities (eg. Carniolan, Istrian, Adriatic, Ljubljanian ...). With other geographical names we have to resort to other linguistic options. There are two versions of the adjective for the country itself (Slovene/Slovenian); the shorter form is gaining more and more frequency of usage.

Derivatives from Latin geographical names are mostly used in scientific discourse, for example in biological classification (taxonomy) of the living world. Usually names of endemic species are derived from names of geographical entities. As these are technical terms, the genus name is always capitalized, while the species (and subspecies) names are not. Some of the most famous species are plants named after the historical region of Kranjsko (eg. *Lilium carniolicum* = Carniolan lily, *Scopolia carniolica* = Carniolan scopolia, *Senecio carniolicus* = Carniolan ragwort), but there are many others as well (eg. *Nigritella lithopolitana/Lithopolis* = *Kamnikl*, *Ranunculus aesontius/Aesontius* = *Sočal* ...). The same classification and naming is applied to fossils (eg. *Turritella slovenica*, *Schwagerina carniolica*, *Karavankina schellwieni* ...).

The appropriateness of usage of a foreign geographical name depends mostly on its origin, status and the communicational context. How to use foreign names when writing in a foreign language is a matter of individual judgement, but the usage of traditional names for Slovenia is practically a must. These names are also standardized in many foreign languages (national equivalents to ISO 3166). According to UN resolutions, the number of exonyms should be limited. It seems, however, that Slovenes tend to be too critical of foreign names and at the same time do in no way wish to abandon traditional Slovene names for foreign places (eg. *Dunaj* = Vienna, *Benetke* = Venice ...). An issue of some contention is original foreign names which usually carry historical connotations (eg. *Laibach*). It is important, however, to follow the general rule of consistency and derive adjectives only from the name as it is used elsewhere in the text so as to avoid duplicity and confusion.

